



bijlage

Beleidsreactie rapport 'In beeld bij de politie:
camerasurveillance bij vreedzaam protest in Nederland'

Bijlage nummer	6
Horend bij	Tweede halfjaarbericht politie
Datum	13 december 2024

Op 15 oktober jl. heeft Amnesty International mij het rapport In beeld bij de politie: camerasurveillance bij vreedzaam protest in Nederland aangeboden.

Amnesty International behandelt in dat rapport de inzet van camera's door de politie tijdens demonstraties. Amnesty International schrijft in haar inleiding dat de politie vreedzame demonstranten in de gaten houdt met geavanceerde camera's zoals drones en videosurveillancewagens. Deze praktijk schendt volgens Amnesty het recht op privacy, heeft een afschrikwekkend effect op het demonstratierecht en kan discriminerende effecten hebben.

Ik wil vooropstellen dat de vrijheid om je mening te uiten en de straat op te gaan om je stem te laten horen een belangrijk onderdeel is van onze democratie. Het demonstratierecht is een grondrecht dat moet worden beschermd. Als een organisatie als Amnesty International constateert dat de autoriteiten daarin tekortschieten vraagt dat om bezinning.

De aanbevelingen van Amnesty International richten zich op het reguleren van de inzet van camera's, het verbieden van gezichtsherkenningstechnologie door de politie, het verplichten van een mensenrechtentoets en het zorgen voor publieke verantwoording en transparantie.

Reguleren van cameratoezicht bij demonstraties

Ik maak hier een onderscheid tussen de wettelijke grondslag voor de inzet van cameratoezicht en de wettelijke grondslag voor de verwerking van de camerabeelden. Mijn ambtsvoorganger meldde in het eerste halfjaarbericht politie 2024 dat zij geen redenen zag om een aanvullende wettelijke grondslag te realiseren voor de inzet van technische surveillancemiddelen zoals mobiele camera's¹. Ik zie daar ook geen reden toe. Ik zie in de aanbevelingen van Amnesty International echter wel aanleiding om met de politie in gesprek te gaan over de interpretatie van artikel 3 Politiewet 2012, omdat dat in deze context enkel kan gelden als grondslag voor de inzet van camera's ter handhaving van de openbare orde als er een concrete aanleiding is voor die inzet en die inzet kortstondig en incidenteel van aard is.

¹ Kamerstukken II, 2023/24, 29628 nr. 1217

Datum
13 december 2024

Onze referentie
-

Voor de verwerking van de camerabeelden zijn bepalingen opgenomen in de Wet politiegegevens. Uit camerabeelden van demonstraties kan in voorkomend geval worden afgeleid of iemand onderdeel is van een kwetsbare groep, of een bepaalde politieke of religieuze mening heeft. In die gevallen is daarom extra aandacht nodig voor de verwerking van de camerabeelden en geldt er een hoger beschermingsniveau. De politie werkt aan een landelijk beleidskader gegevensverwerking camerabeelden. Ik ga met de politie in gesprek over het in dat kader opnemen van procedures rondom de verwerking van dit soort gegevens.

Bewaren van de camerabeelden

Amnesty International pleit voor het hanteren van een principe van niet-bewaring voor gegevens die zijn verzameld in de context van een demonstratie, tenzij noodzakelijk en proportioneel voor het onderzoeken en vervolgen van een specifiek ernstig strafbaar feit of de evaluatie van het politieoptreden. Ik onderschrijf de aanbeveling van Amnesty International om camerabeelden niet langer te bewaren dan noodzakelijk voor de uitvoering van de politietaak. In de politiepraktijk is het echter lang niet altijd mogelijk om de opnamen direct na afloop van een dienst te beoordelen op bruikbaarheid en noodzakelijkheid. Ik ga met de politie in gesprek over het in het eerdergenoemde landelijk beleidskader gegevensverwerking camerabeelden opnemen van procedures rondom het zo snel mogelijk (binnen de maximale termijn van 28 dagen) verwijderen van niet noodzakelijke camerabeelden.

Het verbieden van gezichtsherkenningstechnologie

Amnesty roept in haar rapport op tot een verbod op de ontwikkeling, productie, verkoop, export en het gebruik van gezichtsherkenningstechnologie voor identificatie door alle publieke en private actoren. Een absoluut verbod zonder uitzonderingen acht ik niet wenselijk. Door de politie wordt geen gezichtsherkenningstechnologie ingezet met als doel de identificatie van demonstranten. Daarnaast gebeurt dit ook niet 'live' oftewel 'realtime'. Gezichtsherkenningstechnologie wordt door de politie ingezet om verdachten van strafbare feiten te kunnen identificeren. Dit doet de politie door beeldmateriaal waarop een strafbaar feit zichtbaar is geautomatiseerd te vergelijken met een database van verdachten en veroordeelden². De politie heeft een formeel proces ingericht waarmee is voorzien in een juridische, ethische en technische toets op voorstellen voor operationele inzet van gezichtsherkenningstechnologie³.

Op 1 augustus 2024 is de Europese verordening op kunstmatige intelligentie (AI-verordening) in werking getreden. Die verordening perkt het gebruik van gezichtsherkenningstechnologie in. Zo wordt de inzet van real time biometrische identificatie in de publieke ruimte per 1 februari 2025 verboden. Voor de rechtshandhaving kan er door het maken van een nationale wettelijke grondslag een zeer beperkte uitzondering worden gecreëerd, waar in uitzonderlijke situaties gebruik van kan worden gemaakt. Mijn ministerie onderzoekt momenteel of dat wenselijk en noodzakelijk is. Als onderdeel van dat traject wordt ook een versteviging van het wettelijk kader voor de toepassing van gezichtsherkenningstechnologie op afstand achteraf nader bezien.

² Kamerstukken II, 2019/20, 32761 nr. 152

³ Kamerstukken II, 2022/23, 29628 nr. 1156

Verplichte mensenrechtentoets bij de introductie van digitale technologieën

Amnesty International roept op tot het verplichten van een mensenrechtentoets bij de introductie van digitale technologieën. Ik ben geen voorstander van het verplichten van een aanvullende mensenrechtentoets, omdat er al verschillende instrumenten bestaan waarmee digitale technologieën worden getoetst op risico's ten aanzien van mensenrechten.

Zo geldt er voor verwerkingen van persoonsgegevens die waarschijnlijk een hoog risico opleveren voor de rechten en vrijheden van personen al de verplichting tot het uitvoeren van een gegevensbeschermingseffectbeoordeling. In zo'n beoordeling worden onder andere de risico's van de gegevensverwerking beoordeeld. De risico's ten aanzien van mensenrechten, zoals het risico op discriminatie, maken daar onderdeel van uit. Bij de beoordeling worden de mitigerende maatregelen in ogenschouw genomen. De politie voert een gegevensbeschermingseffectbeoordeling als uit de quickscan blijkt dat dit nodig is. Bijvoorbeeld omdat er sprake is van een nieuwe technologie of een hoog risico voor betrokkenen.

Daarnaast bestaan er specifiek voor de inzet van algoritmes, zoals gezichtsherkenningstechnologie, aanvullende mensenrechtentoetsen zoals de Impact Assessment Mensenrechten en Algoritmes (IAMA). En de politie heeft in 2020 in samenwerking met het Openbaar Ministerie het Kwaliteitskader Big Data opgesteld en gedeeld met uw Kamer⁴.

Het kabinet moedigt overheden actief aan om dergelijke toetsen uit te voeren bij de inzet van algoritmes en AI. De genoemde condities in het halfjaarbericht van de politie uit 2020 zijn nog steeds van aan de orde⁴. Momenteel wordt gekeken op welke wijze aanpassing noodzakelijk is naar aanleiding van de gestelde eisen in de aankomende Europese AI-Verordening. Dit is een onderdeel van het destijds ingestelde beleid om periodieke wijzigingen door te voeren gezien de dynamiek van de technologie en het juridisch veld.

De Europese AI-verordening verplicht het uitvoeren van een mensenrechtentoets voor het gebruik van AI-systemen met een hoog risico door overheidsorganisaties. Dit zal onderdeel vormen van het nieuwe Kwaliteitskader Big Data.

Er wordt momenteel door de Europese Commissie gewerkt aan de invulling van deze verplichting waarbij ook de lessen vanuit de IAMA worden meegenomen. De verschillende toetsen en de keuzes die daarin gemaakt moeten worden heeft het ministerie van BZK inzichtelijk gemaakt in het algoritmekader. Het algoritmekader is vergelijkbaar met het Kwaliteitskader Big Data maar is meer generiek van aard.

Publieke verantwoording en transparantie

Amnesty International roept op om alle beslissingen met betrekking tot camera's en andere digitale technologieën die worden gebruikt in het kader van een demonstratie te registreren in openbaar toegankelijke databanken. Ik onderschrijf

⁴ Kamerstukken II, 2019/20, 29628 nr. 948

het belang van transparantie over de inzet van technologieën die een inbreuk kunnen maken op de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen.

Bij transparantie in het kader van cameratoezicht door de politie denk ik aan het informeren van betrokkenen, zoals medewerkers, burgers, ketenpartners en andere partijen, over de rechtsgrond voor de inzet van camera's en de verwerking van de opnamen, jurisprudentie, beginselen van behoorlijk bestuur, beleidsregels van de Autoriteit Persoonsgegevens, normen voor behoorlijk werkgeverschap en interne beleidsregels. Het moet zo voor iedere betrokkene duidelijk zijn welke waarborgen er zijn getroffen om de privacy en rechten zo veel mogelijk te respecteren. Het bovenstaande zal deels verwerkt worden in het beleidskader camerabeelden van de politie. De politie zal daarnaast meer toelichting geven op het politiewerk rondom demonstraties op politie.nl, waaronder de afwegingen rondom de inzet van camera's bij demonstraties.

Zoals ik in mijn antwoorden op de schriftelijke vragen van het lid Kathmann (GroenLinks-PvdA) al vermeldde wordt er daarnaast invulling gegeven aan transparantie over het gebruik van algoritmen en AI door de Rijksoverheid middels het algoritmeregister⁵.

Voor de aanbeveling van Amnesty International om meldingen over mensenrechtenschendingen door de politie te onderzoeken en de bevindingen openbaar te maken, verwijs ik naar de bestaande klachtenprocedure van de politie en de Regeling klachtbehandeling politie⁶.

⁵ Kamerstukken II, 2024/25, [2024Z16676](#). Voetnoot akkoord zodra deze antwoorden naar de kamer zijn verzonden.

⁶ [Regeling klachtbehandeling politie](#)